

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-педагогічної
роботи

О.А.Кузнецова

27 Серпня 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕАБІЛІТАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА**

Ступінь бакалавра

Галузь знань: 23 Соціальна робота

Спеціальність 231 Соціальна робота

Освітньо-професійна програма: Соціальна робота

2020-2021 навчальний рік

Розробник: Вдовиченко Раїса Петрівна, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент _____ Р.П. Вдовиченко

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Протокол № 1 від «26» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ А.І. Яблонський

«26» серпня 2020 р.

Анотація

Передумови для вивчення дисципліни: навчальна дисципліна «Реабілітаційна педагогіка» є нормативною дисципліною для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, її засвоєння є підґрунтям для формування основ професійної компетентності – в різних інституційних умовах - технологій реабілітаційної педагогіки для різних категорій осіб зі специфічними соціальними потребами та проблемами. Даний науково-педагогічний напрям спрямовує основні зусилля на допомогу дітям у складних життєвих обставинах розвитку і сприяє стабілізації їх повноцінного функціонування.

Реабілітаційна педагогіка як наука. Феномен реабілітаційної педагогіки. Зародження і розвиток реабілітаційних ідей в педагогічній теорії і практиці. Основні етапи формування теоретичних основ педагогічної реабілітації. Реабілітаційна педагогіка – це комплексна, багаторівнева, етапна, динамічна система взаємопов'язаних дій, спрямованих на відновлення людини у правах, статусі, здоров'ї, дієздатності. Засоби та функції реабілітаційної педагогіки. Основні якісні характеристики педагогічно-реабілітаційної діяльності. Мультидисциплінарний характер лікувальної педагогіки як інтегральної освітньої реабілітаційної технології. Побудова корекційно-реабілітаційного простору як системи. Освітнє середовище як основа формування навчальних умінь, пізнавальної мотивації, навичок саморегуляції. Монтесорі-терапія у поєднанні з іншими терапевтичними методами. Кондуктивна педагогіка А.Петью. Принципи антропософії Рудольфа Штайнера. Значення Вальдорфських шкіл для освітніх закладів з інклюзивною формою навчання. Корекційно-педагогічні терапевтичні технології: арттерапія, казкотерапія, музикотерапія, ігротерапія, анімаційна терапія. Роль сім'ї, громадських організацій у формуванні реабілітаційного простору.

Ключові слова: діти з особливими потребами, реабілітаційна педагогіка, педагогічна реабілітація, освітнє середовище, реабілітаційний простір, реабілітаційні технології.

Abstract. Prerequisites for studying the discipline: the discipline "Rehabilitation Pedagogy" is a normative discipline for training specialists of educational qualification level bachelor, its mastering is the basis for forming the foundations of professional competence - in different institutional conditions - technologies of rehabilitation pedagogy for different categories of people with specific social needs and problems. This scientific and pedagogical direction directs the main efforts to help children in difficult life circumstances of development and contributes to the stabilization of their full functioning.

Rehabilitation pedagogy as a science. The phenomenon of rehabilitation pedagogy. Origin and development of rehabilitation ideas in pedagogical theory and practice. The main stages of formation of theoretical bases of pedagogical rehabilitation. Rehabilitation pedagogy is a complex, multilevel, staged, dynamic system of interconnected actions aimed at restoring a person's rights, status, health, and ability to work. Means and functions of rehabilitation pedagogy. The main qualitative characteristics of pedagogical and rehabilitation activities. Multidisciplinary nature of medical pedagogy as an integrated educational rehabilitation technology. Construction of correctional and rehabilitation space as a system. Educational environment as a basis for the formation of learning skills, cognitive motivation, self-regulation skills. Montessori therapy in combination with other therapeutic methods. Conductive pedagogy A. Petyo. Principles of Rudolf Steiner's anthroposophy. The value of Waldorf schools for educational institutions with inclusive education. Correctional and pedagogical therapeutic technologies: art therapy, fairy tale therapy, music therapy, game therapy, animation therapy. The role of the family, public organizations in the formation of the rehabilitation space.

Key words: children with special needs, rehabilitation pedagogy, pedagogical rehabilitation, educational environment, rehabilitation space, rehabilitation technologies.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 23 Соціальна робота	Нормативна
	Спеціальність 231 Соціальна робота	
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання: творчий проект	Соціальна робота	<i>Рік підготовки:</i>
Загальна кількість годин – 120		3-й
		<i>Семестр</i>
	1-й	
		<i>Лекції</i>
		20 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		20 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		80 год.
		Вид контролю: іспит
Тижневих годин для денної форми навчання – 6 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Ступінь бакалавра	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання: 40 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (до 30/70%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Реабілітаційна педагогіка» є формування у студентів базових системних знань про сучасні реабілітаційні концепції та інтегральні реабілітаційні технології, що забезпечують науковий підхід до педагогічної діяльності, з метою реалізації корекційно-реабілітаційних програм відповідно до вимог державних стандартів.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- дати теоретичні поняття про відновні механізми реабілітації (реституції, різних видах компенсації), їх фізіологічних і патофізіологічних аспектах;
- познайомити майбутніх фахівців з основами реабілітаційної термінології, що використовуються при винесенні висновків, про потребу людини у соціальній допомозі і різних видах соціального захисту, застосування технічних засобів, облаштування житла, робочого місця і т.д;
- показати складові частини дефекту здоров'я, як результату хвороби або каліцтва, в чому проявляються при цьому обмеження життєдіяльності, наприклад при інвалідності (здатність до самообслуговування, переміщення, орієнтації, взаємин, контролю за своєю поведінкою, можливість займатися трудовою діяльністю), що призводять до соціальної недостатності;
- навчити навичкам і методам правильного догляду та реабілітації осіб, які потребують соціального догляду і немічними людьми, інвалідами.

Програмні результати навчання:

- ПР 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.
- ПР 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
- ПР 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
- ПР 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
- ПР11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
- ПР 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
- ПР 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й оснажувати клієнтів.
- ПР 19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.
- ПР 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
- ПР 23. Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими *компетентностями*:

I. Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства.
- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

II. Фахові компетентності:

- ФК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).
- ФК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних процесів.
- ФК3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
- ФК 6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.
- ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.
- ФК10.Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.
- ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.
- ФК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.
- ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.
- ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох кредитів.

- Кредит 1. Реабілітаційна педагогіка як наука
 - Тема 1. Реабілітаційна педагогіка як наука: предмет, методологічна основа.
 - Тема 2. Мета та завдання реабілітаційної педагогіки.
 - Тема 3. Нормативно-правове забезпечення реабілітаційної педагогіки.
- Кредит 2. Теоретичні основи реабілітації
 - Тема 4. Сутність, рушійні сили, механізми соціально - педагогічної реабілітації.
 - Тема 5. Комплексний характер соціально - педагогічної реабілітації.
- Кредит 3. Принципи організації професійної реабілітації
 - Тема 6. Принципи реабілітації: ранній початок, безперервність, етапність, комплексність.
 - Тема 7. Мультидисциплінарний характер реабілітаційної педагогіки
- Кредит 4. Роль сім'ї в реабілітації інваліда.
 - Тема 8. Педагогічні основи реабілітації.
 - Тема 9. Реабілітаційний простір.
 - Тема 10. Громадські організації в реабілітації інвалідів.
 - Роль сім'ї в реабілітації інваліда.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	кон	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Реабілітаційна педагогіка як наука						
Тема 1. Реабілітаційна педагогіка як наука: предмет, методологічна основа.	12	2	2			8
Тема 2. Мета та завдання реабілітаційної педагогіки.	12	2	2			8
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації	12	2	2			8
Усього:	36	6	6			24
Кредит 2. Теоретичні основи реабілітації						
Тема 4. Сутність, рушійні сили, механізми соціально - педагогічної реабілітації.	12	2	2			8
Тема 5. Комплексний характер соціально-педагогічної реабілітації.	12	2	2			8
Усього:	24	4	4			16
Кредит 3. Принципи організації професійної реабілітації						
Тема 6. Принципи реабілітації ранній початок, безперервність, етапність, комплексність.	12	2	2			8
Тема 7. Мультидисциплінарний характер реабілітаційної педагогіки	12	2	2			8
Усього:	24	4	4			16
Кредит 4. Роль сім'ї в педагогічній реабілітації інваліда						
Тема 8. Педагогічні основи педагогічної реабілітації.	12	2	2			8
Тема 9. Громадські організації в реабілітації інвалідів.	12	2	2			8
Тема 10. Роль сім'ї в реабілітації інваліда.	12	2	2			8
Усього:	36	6	6			24
Усього годин:	120	20	20			80

4. Теми лекційних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Реабілітаційна педагогіка як наука		
1.	Тема 1. Реабілітаційна педагогіка як наука: предмет, методологічна основа.	2
2.	Тема 2. Мета та завдання реабілітаційної педагогіки.	2
3.	Тема 3. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації.	2
Кредит 2. Теоретичні основи реабілітації		
4.	Тема 4. Сутність, рушійні сили, механізми соціально - педагогічної реабілітації.	2
5.	Тема 5. Комплексний характер соціально- педагогічної реабілітації.	2

Кредит 3. Принципи організації професійної реабілітації		
6.	Тема 6. Принципи реабілітації ранній початок, безперервність, етапність, комплексність.	2
7.	Тема 7. Мультидисциплінарний характер реабілітаційної педагогіки	2
Кредит 4. Роль сім'ї в реабілітації інваліда		
8.	Тема 8. Педагогічні основи педагогічної реабілітації.	2
9.	Тема 9. Громадські організації в реабілітації інвалідів.	2
10.	Тема 10. Роль сім'ї в реабілітації інваліда.	2
Разом:		20

5. Теми практичних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Реабілітаційна педагогіка як наука		
1.	Тема 1. Історія реабілітаційної педагогіки . 2. Розробка системного підходу до реабілітації	2
2.	Тема 2. Сучасні методи соціально- реабілітаційної діяльності.	2
3.	Тема 3. Характеристика основних сучасних методів організації соціально-реабілітаційного процесу (методу моделювання ситуацій , методу інструктажу.	2
Кредит 2. Теоретичні основи реабілітації		
4.	Тема 4. Сутність , рушійні сили , механізми соціально -педагогічної реабілітації.	2
5.	Тема 5. Комплексний характер соціально- педагогічної реабілітації.	2
Кредит 3. Принципи організації професійної реабілітації		
6.	Тема 6. Поняття, завдання, критерії та етапи проведення професійної реабілітації.	2
7.	Тема 7. Роль різних соціальних інститутів у формуванні реабілітаційного простору.	2
Кредит 4. Роль сім'ї в реабілітації інваліда		
8.	Тема 8. Вплив сім'ї на посилювання дезадаптації інваліда.	2
9.	Тема 9. Соціально – економічні, правові та інституційні основи соціально- реабілітаційної роботи фактори та їх роль у створенні нових реабілітаційних технологій і розвитку реабілітаційної індустрії.	2
10.	Тема 10. Неприятливі фактори екологічного, предметного та соціального середовища та їх вплив на ефективність реабілітації .	2
Разом:		20

6. Самостійна робота Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми		Кількість годин
Кредит 1. Реабілітаційна педагогіка як наука			
1.	Тема 1. Технології реабілітаційної роботи Складання плану прочитаного	Складання плану прочитаного	8
2.	Тема 2. Зміст та структура реабілітаційної діяльності.	Підготовка	8

	Педагогічно-реабілітаційний процес: поняття, зміст, принципи. Підготовка презентації	презентації	
3.	Тема 3. Специфіка технологій у реабілітаційній роботі.	Робота зі словником	8
Кредит 2. Теоретичні основи реабілітації			
4.	Тема 4. Реабілітація дитини в рамках певної реабілітаційної моделі	Підготовка контактів організацій, які працюють з дітьми	8
5.	Тема 5. Типологія соціально реабілітаційних технологій	Узагальнення матеріалів за допомогою опорної інформ. схем	8
Кредит 3. Принципи організації професійної реабілітації			
6.	Тема 6. Проектування як засіб реабілітаційної діяльності Принципи побудови та структура служби реабілітації.	Складання тез	8
7.	Тема 7. Модель і механізм функціонування реабілітаційної служби системи освіти	Підготовка виступу	8
Кредит 4. Роль сім'ї в реабілітації інваліда			
8.	Тема 8. Технологія розробки та реалізації реабілітаційної програми. Технології соціальної реабілітації осіб похилого віку.	Узагальнення матеріалів за допомогою опорної інформ. схем.	8
9.	Тема 9. Технології соціальної реабілітації вимушених переселенців . Технології соціальної реабілітації військослужбових із зони АТО.	Побудова карт, інформації	8
10.	Тема 10. Технології соціальної реабілітації дітей, які залишилися без піклування батьків. Побудова технологічних карт, інформації Технології соціальної реабілітації осіб з поведінковими (нехімічними) формами залежності.	Побудова карт, інформації	8
Разом:			80

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та захист контрольної роботи (для студентів ДФН);

II – підготовка творчого проекту (для студентів ДФН).

Підготовка та захист контрольної роботи

Основне завдання цього виду діяльності – з'ясувати рівень знань, умінь, навичок викладацької діяльності, готовності до забезпечення викладання фахових дисциплін соціальної роботи.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		

D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацювати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни.

Студенту виставляється дуже добре, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, але зробив невелику кількість помилок.

Студенту виставляється добре, якщо студент розкрив основні питання, але на додаткові повністю не відповів. Якість відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом. Ознайомлення з додатковими джерелами не систематизовано.

Студенту виставляється достатньо, якщо студент володіє тільки загальним понятійним апаратом, він в цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але при розкритті основних питань допускає суттєві помилки.

Студенту виставляється задовільно, якщо студент робить принципові помилки у відповідях, утрудняється дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не володіє основним понятійним апаратом.

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 240 до 400 балів (за 4 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 4 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота										Іспит	Накопич у вальні бали/сума
Кредит 1			Кредит 2		Кредит 3		Кредит 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	160/40*	400 /100*
20	20	30	20	30	20	30	20	20	30		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, підготовка доповідей та виступів з доповідями на семінарах, участь у ділових іграх, тренінгах, дискусіях; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

11. Рекомендована література

Базова:

1. Гордеева И.М. Реабилитационная педагогика.- М., 2005.- С. 11-22
2. Дмитерко-Карабин Х.М., Королик Н.В. Психологічна допомога тривожній дитині: теорія, діагностика, корекція.- Навчально-методичний посібник.-Івано-Франківськ: Гостинець, 2007.-192 с.
3. Основы коррекционной педагогики: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. 11 заведений /А.Д.Гонеев, Н.И.Лифинцева, Н.В.Ялпаева; Под ред. В.А.Сластенина.-М.: Издательский центр «Академия»,1999.-280 с.
4. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я /Навчальний посібник М.С.Корольчук, В.М.Крайнюк, А.Ф.Косенко, Т.І.Кочергін.- К.:Фірма «ІНКОС», 2002.-272 с.
5. Социально-педагогическая поддержка детей группы риска: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Олиференко Л.Я. Шульга Т.И., Дементьева И.Ф.- М.: Издательский центр «Академия»,2002.-256 с.
6. Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" / www.rada.gov.ua.
7. Гордеева И.М. Реабилитационная педагогика.- М., 2005.- С. 11-22
8. Дмитерко-Карабин Х.М., Королик Н.В. Психологічна допомога тривожній дитині: теорія, діагностика, корекція. - Навчально-методичний посібник.-ІваноФранківськ: Гостинець, 2007.-192 с.
9. Основы коррекционной педагогики: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений /А.Д.Гонеев,Н.И.Лифинцева,Н.В.Ялпаева; Под ред. В.А.Сластенина.-М.: Издательский центр «Академия»,1999.-280 с.
10. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я /Навчальний посібник М.С.Корольчук, В.М.Крайнюк, А.Ф.Косенко, Т.І.Кочергін.- К.:Фірма «ІНКОС», 2002.-272 с.
11. Социально-педагогическая поддержка детей группы риска: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Олиференко Л.Я. Шульга Т.И., Дементьева И.Ф.- М.: Издательский центр «Академия»,2002.-256 с.
12. Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" / www.rada.gov.ua.

Допоміжна

1. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності: [навчально-методичний посібник] / Л.Б. Лյондквіст, В.В. Бурлака, А.Г. Шевцов [та ін.]. – К.: Герб, 2007. – 288 с.
2. Воронова О.П. Социально-медицинская реабилитация инвалидов / О. П. Воронов // Социальная работа. – 2009. –N 1.

3. Положення про індивідуальну програму реабілітації інваліда, порядок її фінансування та реалізації затверджується Кабінетом Міністрів України. (Розділ V.; Ст. 23; Закону України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" (№ 2961-IV від 06.10.2005 р.).

4. Реабілітація інвалідів в Україні (Збірник нормативно-правових документів відповідно до Закону України "Про реабілітацію інвалідів в Україні") // Упорядники Н. Скрипка, В. Масленнікова та ін. — Київ: 2007. — 178 с. Сідельнік Л.Л. Стандарти соціальних послуг. Збірка проектів документів. К.: Український фонд соціальних інвестицій, 2007.— 175 с.

5. Вернер Д. и др. Реабилитация детей-инвалидов. М. – 1995.

6. Воронова О.П. Социально-медицинская реабилитация инвалидов / О. П. Воронов // Социальная работа. – 2009. – N 1.

7. Смычѐк В.Б. Медико-социальная экспертиза и реабилитация / В.Б. Смычѐк, Г.Я. Хулуп, В.К. Милькаманович. – Мн.:Юнипак, 2005. – 420 с.

8. Шпак В.П. Реабілітаційна педагогіка: Навчальний посібник. — Полтава: АСМІ, 2006, — 328 с.

12. Інформаційні ресурси

1. INCORE International Conflict Research [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.incore.ulst.ac.uk/>

2. Режим доступу: http://www.al24.ru/wpcontent/uploads/2015/01/%D1%81%D0%BC%D1%96_1.pdf Шевцов А. Г. Класифікаційно-системологічний підхід до понятійно-термінологічного апарату корекційно-реабілітаційної діяльності. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Випуск 8 за редакцією О. В. Гаврилова. – К-Подільський. ПП Мошинський В. С., 2008. – 476с.